

საქართველოს უნივერსიტეტი

ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სკოლა

ფილოლოგია

ხელნაწერის უფლებით

თამარ ლოლიშვილი

“პატრიოტიზმის” თემატური სივრცის ასოციაციური განზომილებები

(თანამედროვე ინგლისური ენის მაგალითზე)

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი

ნაშრომის

სადისერტაციო მაცნე

232.1.3

თბილისი

2022

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს უნივერსიტეტის ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სკოლაში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: მაია ჩხეიძე,
ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

გარე ექსპერტები: მადონა შელია,
ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

ნათელა მოსიაშვილი,
ფილოლოგიის დოქტორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2022 წლის 28 ივლისს, 15:00 საათზე.

მისამართი: თბილისი, საქართველოს უნივერსიტეტი, კოსტავას 77ა.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება საქართველოს უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში

სადისერტაციო მაცნე დაიგზავნა 2022 წლის 6 ივლისს.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი: ნათია მანჯიკაშვილი

შესავალი

კონცეპტის დისკრეტულობა გულისხმობს კონცეპტის ღიაობას დროითა და სივრცით განპირობებული შესაძლო ცვლილებებისათვის - ახალი გამოცდილებისა და ცოდნისათვის. სწორედ დისკრეტულობის წყალობით ჩნდება კონცეპტის შინაარსობრივ განზომილებაში თავისუფალი პოზიციები, რომლებიც მიუთითებენ ახალ ინტერპრეტაციათა გაჩენის ალბათობაზე.

თანამედროვე ლინგვისტიკის ერთ-ერთი ვექტორი მიმართულია მეტყველი სუბიექტის ენისა და სამყაროსადმი გაცნობიერებული თუ გაუცნობიერებელი დამოკიდებულების, ინდივიდის ინტენციების, სურვილებისა და საკომუნიკაციო სტრატეგიების, სამყაროს აღქმისა და მისი კონცეპტუალიზაციის კვლევაზე.

კონკრეტული ენის მატარებელთა ინტერსუბიექტური თვალსაზრისების სისტემის სპეციფიკა, ინდივიდის ცნობიერებაში არსებული ცოდნისა და წარმოდგენების თავისებურებები აკუმულირებულია ასოციაციებში. სწორედ ასოციაციაში ვლინდება სიტყვის ენობრივ ცნობიერებაში ფიქსაციისა და თავად ენობრივი ცნობიერების თავისებურება.

ასოციაციურ მნიშვნელობაში აკუმულირებულია სიტყვის ენის მატარებლისათვის აქტუალური ფსიქოლოგიური მნიშვნელობა, რომელშიც ვლინდება სიტყვის სალექსიკონო მნიშვნელობასა და სიტყვის რეალურ სემანტიკას შორის არსებული სხვაობა. სიტყვის აქტუალურ ფსიქოლოგიურ მნიშვნელობაში იკვეთება სიტყვის ასოციაციური დიაპაზონი, რომელიც არღვევს სიტყვის ლექსიკონში ფიქსირებული მნიშვნელობის საზღვარს.

სიტყვის „ცხოვრებაში“ მომხდარი ძვრები გამოწვეულია, ერთი მხრივ, კონკრეტული სოციუმის კულტურულ მნიშვნელობათა სისტემის ტრანსფორმაციით, მეორე მხრივ კი, კოგნიტურ-დისკურსული პროცესების სპეციფიკით, რომელშიც სიტყვა მონაწილეობს აზრთწარმოქმნის მეშვეობით.

ცოდნის სოციალური და ინდივიდუალური სისტემების ანალიზი იძლევა კონცეპტის შინაარსობრივი ველის აღწერის საშუალებას. ეს ველი აერთიანებს მნიშვნელობებსა და შინაარსებს, ინდივიდისა და სოციუმის კოგნიტურ-დისკურსული მოღვაწეობის პროცესებსა და შედეგებს.

რამდენდაც სიტყვის ლექსიკონში ფიქსირებული მნიშვნელობა არც და ვერც ასახავს სიტყვის „ცხოვრებაში“ დროითა და სივრცით განპირობებულ ძვრებს, ენის

მატარებლისათვის სიტყვის ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით რეალური მნიშვნელობის დადგენა აუცილებლობით უნდა გულისხმობდეს ასოციაციური მნიშვნელობის ანალიზს. სწორედ აღნიშნული აუცილებლობა განაპირობებს კვლევის აქტუალობას.

დღეს საკმაოდ აქტუალურია ლინგვისტურ კვლევაში რაოდენობრივი და თვისებრივი მეთოდების სინთეზირების პრობლემა. აღნიშნული პრობლემა გულისხმობს ორი პარადიგმის ინტეგრაციასთან, უფრო ზუსტად კი, შერეული მეთოდოლოგიის გამოყენებასთან დაკავშირებულეთა გადაჭრას.

ორი პარადიგმის გაერთიანების სარგებელი არაერთხელ იქნა განხილული სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სფეროებში განხორციელებული კვლევის მეთოდოლოგიისადმი მიძღვნილ ლიტერატურაში.

ყველა მეცნიერი თანხმდება იმის თაობაზე, რომ მიდგომების გაერთიანება არა მხოლოდ შესაძლებელია, არამედ სასარგებლოა ფენომენის სხვადასხვა ასპექტის გამოვლენისათვის. მიუხედავად ამ ფაქტისა, ისევ ელოდება პასუხს შემდეგი შეკითხვები: რამდენად ბუნებრივია სხვადასხვა პარადიგმისა და მეთოდის გაერთიანება ერთ სააზროვნო სივრცეში? რა განაპირობებს ამ ტიპის გაერთიანების აუცილებლობას? როგორ უნდა დაიძლიოს სხვადასხვა მიდგომათა შეჯერებასთან დაკავშირებული პოტენციური ბარიერები? როგორ უნდა ჩამოყალიბდეს რაოდენობრივი ანალიზის მეშვეობით შაბლონები? როგორ უნდა იქნას გამოყენებული აღნიშნული შაბლონები თვისებრივ ინტერპრეტაციაში? როგორ უნდა დადგინდეს ორი პარადიგმის ინტეგრაციის ხარისხი? აღნიშნულ შეკითხვებზე პასუხების მოძიება წარმოადგენს კვლევის აქტუალობისა და ინტერდისციპლინარულობის ერთ-ერთ განმსაზღვრელ ფაქტორს.

კვლევის მიზანია კონცეპტის „პატრიოტიზმი“, ასოციაციური განზომილების მოდელირება თანამედროვე ინგლისურ ენაში, რაც იძლევა, ერთი მხრივ, კონცეპტის შინაარსის, როგორც ფსიქოლოგიური მოცემულობის რეპრეზენტაციის, მეორე მხრივ კი, ამ შინაარსის სტაბილური კომპონენტების გამოვლენის შესაძლებლობას.

დასახული მიზნის მიღწევას ემსახურება კვლევის შემდეგი ამოცანებისა და ეტაპების განხორციელება:

I. კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ასოციაციური განზომილების მოდელირება, კერძოდ:

თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის ჩატარება;

ექსპერიმენტის მონაცემთა (რეაქციების) მთელი კორპუსის სტრუქტურურება სიხშირის მიხედვით, რაც უზურველყოფს თანამედროვე ინგლისურის, როგორც მშობლიური ენის მატარებელ რესპოდენტთა ლინგვისტურ ცნობიერებაში სიტყვა-სტიმულზე -

„პატრიოტიზმი“, ყველაზე აქტუალური ასოციაციების იდენტიფიცირების შესაძლებლობა;

სიხშირით მიღებული მონაცემების თვისებრივი ინტერპრეტაცია, რაც ავლენს ლინგვისტური ცნობიერებისთვის ყველაზე აქტუალურ კოგნიტურ ნიშნებს და უზრუნველყოფს კონცეპტის ფუნქციონირების ფსიქოლოგიური ასპექტის დესკრიფციას; ასოციაციური განზომილების სტერეოტიპული ბირთვისა და პერიფერიის განსაზღვრა.

II. კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ლინგვოკოგნიტური და ლინგვოკულტუროლოგიური აღწერა თანამედროვე ინგლისურ ენაში, რომელიც მოიცავს:

კვლევის მოსამზადებელ ეტაპს - ენციკლოპედიური წყაროების, ლექსიკონების მონაცემებისა და ინტერნეტ მონიტორინგის შედეგად მოძიებული ენობრივი მასალის შეგროვებასა და პირველად დამუშავებას.

კვლევის პირველ ეტაპს:

პატრიოტიზმის შესახებ არსებულ წარმოდგენათა აღწერას ფილოსოფიური და ენციკლოპედიური ლექსიკონების, ფილოსოფიური, სამეცნიერო, პუბლიცისტური და მხატვრული ნაწარმოებების მასალებზე დაყრდნობით;

კონცეპტის სემანტიკური მოცულობის განსაზღვრას თანამედროვე ინგლისური ენის ლექსიკურ-სემანტიკურ სისტემაში: კონცეპტის ვერბალიზატორთა სალექსიკონო დეფინიციების ანალიზს;

მიღებული მონაცემების შევსებას ფრაზეოლოგიური და პარემიოლოგიური ფონდების ანალიზის შედეგად მიღებული მონაცემებით.

კვლევის მეორე ეტაპს:

კონცეპტის ვერბალიზატორთა შორის პარადიგმატულ და სინტაგმატურ მიმართებათა აქტუალიზაციის სპეციფიკის განხილვას;

კონცეპტის კონცეპტუალური შინაარსისა და კოგნიტური ნიშნების რეპერტუარის იდენტიფიცირებას;

კონცეპტის სემანტიკური სტრუქტურის მოდელირებას;

კონცეპტის აქსიოლოგიური ველის კონსტრუირებას.

კვლევის მესამე ეტაპს:

კონცეპტის ვერბალიზატორთა გამოყენების კონტექსტებისა და ინტერნეტ მონიტორინგით მიღებული მონაცემების ანალიზის გზით წინა ეტაპებზე გამოვლენილი კოგნიტური ნიშნების რეპერტუარის დაზუსტებას;

თანამედროვე ინგლისურ ენაში კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ასოციაციური განზომილების ობიექტურობისა და სისრულის ვერიფიკაციას ასოციაციური განზომილების, კონცეპტუალური და სემანტიკური სივრცეების შემადგენლობათა ანალოგიაზაცია-კონტრასტირების გზით.

ნაშრომის ჰიპოთეზა შემდეგნაირად ჟღერს: რამდენადაც ეროვნული კულტურის კონცეპტუალური სფერო მთლიანობაში არის ინდივიდუალური, გენდერული, ასაკობრივი და სხვა ტიპის „სამყართა“ ინვარიანტული კონსტრუქტი, რომელიც ვალიდურია კონკრეტული ეთნოსის მსოფლმხედველობის ფარგლებში ეთნოსის სულიერი ევოლუციის ამა თუ იმ ეტაპზე, საფიქრებელია, რომ რეაქციები სიტყვა-სტიმულზე „პატრიოტიზმი“ უნდა სხვაობდნენ თანამედროვე ინგლისურის, როგორც მშობლიური ენის მატარებელ რესპონდენტთა ასაკის, სქესისა და კულტურული მახასიათებლების მიხედვით.

კვლევის მეთოდოლოგია ხასიათდება კომპლექსურობით: „ცოცხალი“ სიტყვის მნიშვნელობის კვლევამ მოითხოვა ანალიზის მიმართ კოგნიტურ-დისკურსული მიდგომის თეორიული დასაბუთება, ასევე სპეციალური მეთოდიკისა და ექსპერემენტალური პროცედურების შემუშავება, რომლებიც ორიენტირებულია შინაარსის შემქმნელი პროცესების აქტუალიზაციაზე.

ასოციაციური განზომილების ანალიზის მიმართ კოგნიტურ-დისკურსულმა მიდგომამ შესაძლებელი გახადა სიტყვის იდენტიფიკაციის პროცესებისა და შედეგების ფუნქციური სპეციფიკის დადგენა სიტყვის შინაარსობრივი ველის კოგნიტურ, სემანტიკურ და სამეტყველო (დისკურსულ) დონეებზე.

კოგნიტურ-დისკურსულმა მიდგომამ მოითხოვა ასოციაციური განზომილების ანალიზის ორდონიანი მეთოდიკის შემუშავება. მოცემული მეთოდიკა ემყარება სიტყვა-სტიმულსა და რეაქციას შორის შინაარსობრივი კავშირების ანალიზს.

„ცოცხალი“ სიტყვით წარმოდგენილი შინაარსობრივი ველის სტრუქტურული პარამეტრების რეკონსტრუქციისა და მოდელირების პროცედურათა კომპლექსმა მოიცვა: მიღებული ასოციაციური რეაქციების მთელი კორპუსის სტრუქტურურება სიხშირის მიხედვით და ამ საფუძველზე ასოციაციური განზომილების სტერეოტიპული ბირთვის გამოყოფა;

რეაქციებსა და სიტყვა-სტიმულს შორის აზრობრივი კავშირების რეკონსტრუქცია;

რეაქციათა კლასიფიკაცია აზრობრივი კავშირის ტიპის შესაბამისად და ამის საფუძველზე კოგნიტური ფენების განსაზღვრა;

სიტყვის მნიშვნელობის კოგნიტური სტრუქტურის მოდელირება;

სიტყვის მნიშვნელობის სემანტიკური სტრუქტურის მოდელირება რეაქციების სემანტიკური მახასიათებლების გათვალისწინების საფუძველზე.

სიტყვის მნიშვნელობის სტრუქტურული პარამეტრების ანალიზმა ასოციაციური განზომილების ფარგლებში მოიცვა ისეთი ფუნქციონალური საყრდენების მოდელირების საშუალებათა ანალიზი, როგორებიცაა: ასოციაციური განზომილების სტერეოტიპული ბირთვი, სიტყვის კოგნიტური და სემანტიკური სტრუქტურები.

სიტყვის სემანტიკური სტრუქტურის ოპერაციონალური პარამეტრების კვლევის მეთოდის შემუშავებისას კვლევაში გათვალისწინებულია დებულება სამეტყველო ქმედების მრავალეტაპიანი და მრავალდონიანი ხასიათის შესახებ, რამაც უზრუნველყო ხერხებისა და პროცედურების რეპერტუარის ჩამოყალიბება.

კვლევაში გამოყენებულია სემანტიკური დეკომპოზიისა და კონცეპტუალური ანალიზის მეთოდები, ექსპერიმენტული მეთოდი, კვლევის რაოდენობრივი და თვისებრივი მეთოდები, ასევე ანალიზის ზოგადმეცნიერული ფორმები, როგორებიცაა: ანალიზი, სინთეზი, ანალოგიზაცია, კონტრასტირება და მოდელირება.

კვლევის მეცნიერული სიახლე მდგომარეობს თანამედროვე ინგლისურ ენაში კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ კომპლექსურ აღწერასა და მისი ასოციაციური განზომილების, როგორც ინდივიდუალური, გენდერული, ასაკობრივი და კულტურული ტიპის „სამყაროთა“ ინვარიანტული კონსტრუქტის გააზრებაში.

კვლევის თეორიული ღირებულება განისაზღვრება:

ინტერპარადიგმულობით - კვლევაში სინთეზირებულია სისტემურ-სტრუქტურული და ანთროპოცენტრისტული პარადიგმების ფარგლებში შემუშავებული სემანტიკური დეკომპოზიისა და კონცეპტუალური ანალიზის მეთოდები;

ლინგვისტურად ცენტრირებული ინტეგრაციულობით - კვლევაში ინტეგრირებულია ლინგვოკოგნიტოლოგიის, ლინგვოკულტუროლოგიის, ფსიქოლინგვისტიკისა და სოციოლინგვისტიკის სააზროვნო სივრცეები;

ინტერდისციპლინარიზმით - კვლევა განხორციელებულია ლინგვისტიკის, აქსიოლოგიის, კულტუროლოგიისა და სოციოლოგიის კვეთაზე.

კვლევაში გამოყენებულია შერეული მეთოდოლოგია - განხორციელებულია რაოდენობრივი და თვისებრივი მეთოდების სინთეზირება:

მონაცემები მოპოვებულია ორი სახის პროცედურის - თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტისა და ინტერვიუს - მეშვეობით;

ინტეგრირებულია რიცხვითი და ტექსტუალური მონაცემები;

განხორციელებულია მონაცემების სტატისტიკური და თემატური ანალიზი.

ნაშრომის პრაქტიკულ ღირებულებას განსაზღვრავს კვლევის შედეგების ვალიდურობა კოგნიტური ლინგვისტიკის, ლინგვოკულტუროლოგიის, ფსიქოლინგვისტიკისა და სოციოლინგვისტიკის სასწავლო კურსებისათვის.

კვლევის მასალად გამოყენებულია თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის მონაცემები - რეაქციები სიტყვა-სტიმულზე „პატრიოტიზმი“ თანამედროვე ინგლისურ ენაში. საკვლევი კონცეპტის კონცეპტუალური შინაარსი და სემანტიკური მოცულობა განსაზღვრულია ლექსიკოგრაფიული წყაროებზე დაყრდნობით, ასევე ინგლისური ენის ფრაზეოლოგიური და პარემიოლოგიური ფონდების ანალიზის გზით.

ნაშრომის სტრუქტურა მოიცავს შესავალს, თავებს, ქვეთავებს, დასკვნებსა და ბიბლიოგრაფიას.

შესავალში დასაბუთებულია საკვლევი თემის აქტუალობა და სამეცნიერო სიახლე.

განსაზღვრულია კვლევის მიზანი, მიზნის მიღწევისათვის საჭირო ამოცანები და კვლევის ეტაპები, ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება, კვლევის მეთოდოლოგია.

პირველი თავი - ფსიქოლინგვისტიკა, კონცეპტოლოგია და ლინგვოკულტუროლოგია - კონცენტრირებულია სამყაროს ენობრივი კონცეპტუალიზაციის სპეციფიკისა და ენობრივი კონცეპტუალიზაციის ფსიქოლინგვისტური საფუძვლების არსის ანალიზზე.

მეორე თავში - კონცეპტი და კონცეპტუალური სფერო - განხილულია კონცეპტის სტრუქტურული ორგანიზაციისა და ენობრივი ობიექტივაციის თავისებურებები; გაანალიზებულია კონცეპტუალურ სფეროში ინტეგრირებულ კონცეპტთა კლასიფიკაციის პრინციპების არსი.

მესამე თავი - მეთოდოლოგია და მეთოდები - კონცენტრირებულია რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევის მეთოდების, შერეული მეთოდოლოგიის, ასევე თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის თავისებურებათა ანალიზზე.

მეოთხე თავში - კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ასოციაციური განზომილება თანამედროვე ინგლისურ ენაში - იდენტიფიცირებულია ფსიქოლინგვისტური ექსპერიმენტების ჩატარებისა და შედეგების ინტერპრეტაციის პრობლემები; მოდელირებულია კონცეპტის ასოციაციური განზომილება.

მეხუთე თავში - კვლევის შედეგების ვერიფიკაცია - განხილულია ლინგვოკოგნიტური მიდგომის გამოყენების სპეციფიკა ლინგვოკულტუროლოგიურ კვლევაში;

წარმოდგენილია კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ფრაზეოლოგიური და პარემიოლოგიური

ექსპლიკაციის თავისებურებები თანამედროვე ინგლისურ ენაში; განხორციელებულია ასოციაციური განზომილებისა და კონცეპტუალური სივრცის ანალოგიზაცია-კონტრასტირება.

დასკვნით ნაწილში შეჯამებული და განზოგადებულია კვლევის შედეგები.

თავი I. ფსიქოლინგვისტიკა, კონცეპტოლოგია და ლინგვოკულტუროლოგია კონცეპტუალიზაცია წარმოადგენს ადამიანის შემეცნებითი საქმიანობის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან პროცესს, რომელიც გულისხმობს მიღებული ინფორმაციის გააზრებას, რომლის შედეგადაც ყალიბდება კონცეპტები, კონცეპტუალური სტრუქტურები, მენტალური რეპრეზენტაციები, ცოდნის ახალი კვანტები და ადამიანის მთელი კონცეპტუალური სისტემა. კონცეპტუალიზაცია გულისხმობს გარე სამყაროს შესახებ არსებული ქაოტური ინფორმაციის ორგანიზებას - ერთგვარ „შეფუთვას“.

თანამედროვე კოგნიტურად ორიენტირებულ ლინგვოკულტუროლოგიურ მიმართულებაში სამყაროს ლინგვისტური კონცეპტუალიზაცია გაგებულია როგორც რეალობის კოგნიტური მოდელირების ორგანიზებული პროცესი. ამ პროცესის მთავარ შედეგს კი წარმოადგენს „სამყაროს ენობრივი ხატის“ ფორმირება.

ენობრივი ფენომენების ანალიზისათვის არ არის საკმარისი წმინდა ენობრივი მეთოდოლოგია - ნათელია ახალი მიდგომების გამოყენების აუცილებლობა.

ანთროპოცენტრისტულმა პარადიგმამ მისცა ლინგვისტებს სხვადასხვა მეცნიერებების კონცეპტუალური და მეთოდოლოგიური აპარატის გამოყენების საშუალება, რომელთაგან ყველაზე მნიშვნელოვნად წარმოგვიდგება ფსიქოლოგიის კონცეპტუალურ-კატეგორიული აპარატი, რადგან მხოლოდ მისი დახმარებითაა შესაძლებელი კონცეპტუალიზაციის არსის წვდომა.

ფსიქოლინგვისტურ მეთოდოლოგიაში კონცეპტები გააზრებულია როგორც დინამიური წარმონაქმნები, რომლებიც ქმნიან სეგმენტირებულ კონცეპტუალურ ჯაჭვებს. სწორედ ამ ჯაჭვთა კომპონენტების კომბინაციები განსაზღვრავენ კონცეპტის შინაარსს.

თავი II. კონცეპტი და კონცეპტუალური სფერო

კონცეპტი დისკრეტული მენტალური წარმონაქმნია, რომელსაც გააჩნია მოწესრიგებული შინაგანი სტრუქტურა. კონცეპტი წარმოადგენს პიროვნებისა და საზოგადოების კოგნიტური საქმიანობის შედეგს. აღნიშნულ შედეგში კი ვლინდება ენობრივი კოლექტივის დამოკიდებულება საგნისა და თუ მოვლენის მიმართ.

კონცეპტუალური შინაარსის მინიმალურ სტრუქტურულ ელემენტად მიჩნეულია კოგნიტური ნიშანი, რომელიც წარმოადგენს კომპონენტური ან დისტრიბუციული

ანალიზის, სალექსიკონო დეფინიციების ანალიზის, კონტექსტუალური ანალიზისა და ფსიქოლინგვისტური ექსპერიმენტის შედეგად კონსტრუირებულ დისკრეტულ ერთეულს.

კოგნიტურ ნიშანთა ერთობლიობა ქმნის კონცეპტუალურ შინაარსს. კოგნიტური ნიშნები განსხვავდებიან ერთმანეთისგან პროტოტიპთან სიახლოვით - ზოგი კოგნიტური ნიშანი უფრო ახლოსაა პროტოტიპთან, შესაბამისად, უფრო მნიშვნელოვანია კონცეპტის ძირითადი შინაარსისათვის, ზოგი კი - უფრო დისტანცირებულია პროტოტიპისაგან, შესაბამისად, ნაკლებად მნიშვნელოვანია კონცეპტის ძირითადი შინაარსისათვის. კოგნიტური ნიშნები ქმნიან გარკვეულ იერარქიას.

კონცეპტუალური სფერო არის ეროვნული კულტურის კონცეპტთა იერარქიულად ორგანიზებული ერთობლიობა, რომელიც ყალიბდება ეთნოსის შემეცნებითი და შემფასებლურ-ღირებულებითი აქტივობის შედეგად, რომელიც ორიენტირებულია სამყაროს წვდომასა და სამყაროს შესახებ არსებული ინფორმაციის გააზრებაზე.

თავი III. მეთოდოლოგია და მეთოდები

ნაშრომში მეთოდოლოგიისა და მეთოდების სპეციფიკის ანალიზი ორიენტირებულია: რაოდენობრივი კვლევის მეთოდების გამოყენების გზით მონაცემების ორგანიზებისა და დამუშავების სპეციფიკის გამოვლენაზე; თვისებრივი კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძვლებისა და პარადიგმების თავისებურებათა ანალიზზე; თვისებრივი კონტენტანალიზის სპეციფიკის, კვლევის სანდოობისა და ვალიდურობის განმსაზღვრელ ფაქტორთა იდენტიფიცირებაზე; შერეული მეთოდოლოგიისა და ტრიანგულაციის, როგორც ცენტრალური მეთოდოლოგიური კონცეპტის გააზრებაზე; თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის, როგორც ენობრივი ცნობიერების შინაარსის კვლევის ინსტრუმენტის თავისებურებათა ანალიზზე.

კვლევის არსის გააზრება მოითხოვს მისი მეთოდოლოგიური საფუძვლების ცოდნას, რაც ეფუძნება კვლევის რელევანტურ პარადიგმებს. კვლევის პარადიგმის არსის გააზრება კი მოითხოვს სამ ფუნდამენტურ შეკითხვაზე პასუხის გაცემას: რისი გაგება შეიძლება სამყაროს ხატის კონკრეტულ ფრაგმენტზე? რა მიმართება ფიქსირდება მკვლევარსა და საკვლევ ობიექტს შორის? როგორ უნდა აღმოაჩინოს მკვლევარმა ის, რისი გაგებაც სურს? აღნიშნული შეკითხვები ურთიერთდაკავშირებულია და განსაზღვრავენ კვლევის სპეციფიკას.

თავი IV. კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ასოციაციური განზომილება თანამედროვე ინგლისურ ენაში

კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ კვლევამ მოითხოვა თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის ჩატარება, რამდენადაც სემანტიკური სტრუქტურის რეკონსტრუქცია შეუძლებელია ასოციაციური კავშირების დადგენის გარეშე.

ფსიქოლინგვისტური ექსპერიმენტები, პირველ რიგში კი, ასოციაციური ექსპერიმენტი, იძლევა ენის მატარებელთა ენობრივი ცნობიერების აღწერისა და ენობრივ ხატზე წვდომის შესაძლებლობას.

სიტყვის ცალკეული მნიშვნელობის, როგორც ენობრივი ცნობიერების ფენომენის ყველაზე სრულყოფილი და დეტალური აღწერისათვის მეტად ეფექტური მეთოდია იმ შედეგების ინტეგრაცია, რომელიც მიღებულია თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტისა და სუბიექტური დეფინირების მეთოდის მეშვეობით.

ნაშრომში ფსიქოლინგვისტური ექსპერიმენტის ჩატარების მეთოდიკა ეფუძნება ლინგვოკოგნიტური მოდელირების იდეებს და კონცეპტის ექსპერიმენტული ანალიზის პრინციპებს.

ექსპერიმენტის ჩატარების ტექნოლოგია ეფუძნება თავისუფალ ასოციაციურ მეთოდს, რომელიც მიზნად ისახავს ტიპური ასოციაციური კავშირების გამოვლენას. აღნიშნული კავშირების განზოგადების, შეჯამებისა და ექსტრაქციის პროცესში იდენტიფიცირდება რესპონდენტების ინდივიდუალური რეაქციების ერთობლიობა სტიმულებზე. სწორედ აღნიშნული რეაქციები ქმნიან კონცეპტის ასოციაციურ განზომილებას.

კონცეპტის სტრუქტურაში არსებულ კოგნიტურ ნიშანთა რანჟირების შედეგად ვლინდება ბირთვული და პერიფერიული კოგნიტური ნიშნები. თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის მონაცემთა ანალიზის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ეტაპს წარმოადგენს ამ მონაცემთა შესაბამისობა-შეუსაბამობის დადგენა კოგნიტურ ნიშნებთან.

თავი V. კვლევის შედეგების ვერიფიკაცია

კონცეპტის ლინგვოკოგნიტურული თვალსაზრისით ანალიზი ავლენს კონცეპტის მდგრადობისა და ვარიანტურობის ხარისხს.

ასოციაციური განზომილების მოდელირებამ მოგვცა, ერთი მხრივ, სიტყვის

„პატრიოტიზმი“ შინაარსის რეპრეზენტაციის, მეორე მხრივ კი, ამ შინაარსის სტაბილური კომპონენტების იდენტიფიცირების შესაძლებლობა. სწორედ აღნიშნული შესაძლებლობის გამო განიხილება ასოციაციური განზომილების კონსტრუირება სიტყვის მნიშვნელობის ანალიზის ინსტრუმენტად.

იძლევა რა კონკრეტული ეთნოსის წარმომადგენელთა ენობრივი ცნობიერების

ეროვნული თავისებურების გამოვლენის შესაძლებლობას, ასოციაციური განზომილება

წარმოადგენს არა მხოლოდ ადამიანის ვერბალური მეხსიერების ფრაგმენტს, არამედ კონკრეტული ეთნოსის ცნობიერებაში ფიქსირებული სამყაროს ხატის ფრაგმენტს. თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის მონაცემთა ანალიზის შედეგად გამოვლინდა სიტყვის „პატრიოტიზმი“ აქტუალური ფსიქოლოგიური მნიშვნელობა და მისი ასოციაციურობის დიაპაზონი. ეს უკანასკნელი კი წარმოადგენს „ცოცხალი“ სიტყვის ფსიქოლოგიურ მოცემულობას, რომელიც სცდება სიტყვის სალექსიკონო დეფინიციებს. კონცეპტის ასოციაციურ განზომილებაში ნათლად იკვეთება ინდივიდის დამოკიდებულება ენისა და სამყაროსადმი. ამ დამოკიდებულებაში ვლინდება ინდივიდის ზრახვებისა და სურვილების, სამყაროს აღქმისა და მისი კონცეპტუალიზაციის სპეციფიკა.

დასკვნა

კონცეპტის დისკრეტულობა განაპირობებს კონცეპტის შინაარსობრივ ველში დროითა და სივრცით განპირობებულ შესაძლო ცვლილებებს, შედეგად კი, თავისუფალი პოზიციებისა და ახალი ინტერპრეტაციების გაჩენის ალბათობას. თავისუფალი პოზიციები ივსება ასოციაციებით.

სიტყვის სალექსიკონო მნიშვნელობასა და სიტყვის რეალურ სემანტიკას შორის არსებული სხვაობა ვლინდება ასოციაციურ მნიშვნელობაში აკუმულირებულ სიტყვის აქტუალურ ფსიქოლოგიურ მნიშვნელობაში. სიტყვის აქტუალურ ფსიქოლოგიურ მნიშვნელობაში იკვეთება სიტყვის ასოციაციური დიაპაზონი, რომელსაც ძალუმს ლექსიკონში ფიქსირებულ დეფინიციათა საზღვრის გადალახვა.

კონცეპტების ანალიზის ფსიქოლინგვისტური მეთოდოლოგიის გამოყენება გულისხმობს კონცეპტების განხილვას დინამიურ წარმონაქმნებად, რომლებიც ქმნიან ასოციაციურ ჯაჭვებს. სწორედ ამ ჯაჭვთა კომპონენტების კომბინაცია ქმნის კონცეპტის ასოციაციურ განზომილებას.

კონცეპტის ასოციაციური შინაარსის „გავრცელების“ საზღვრების მონიშვნა უზრუნველყოფს კონკრეტული ერის ენობრივი ცნობიერებისა და ვერბალური მეხსიერების კონკრეტული ფრაგმენტის თავისებურებათა გამოვლენის შესაძლებლობას. ნაშრომში კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ასოციაციური განზომილება მოდელირებულია სიტყვა-სტიმულზე „პატრიოტიზმი“ რეაქციების სიხშირის განსაზღვრის პრინციპით. აღნიშნულმა პრინციპმა უზრუნველყო ასოციაციური განზომილების სეგმენტაციის - ასოციაციურ განზომილებაში ერთმანეთის მიმართ დომინანტური სეგმენტების გამოყოფის შესაძლებლობა.

ასოციაციური განზომილების სტრუქტურული სპეციფიკა - გრადუალურობა - იძლევა ასოციაციური განზომილების დინამიურ მთლიანობად გააზრების შესაძლებლობას. სწორედ დინამიურობაში იკვეთება კონცეპტის შინაარსისა და კონცეპტის ენობრივ ობიექტივატორთა მნიშვნელობების „მოძრაობის“ ტრაექტორია.

ნაშრომში კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ასოციაციური განზომილება კონსტრუირებულია თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის მონაცემთა ანალიზის გზით. ასოციაციურმა მიდგომამ უზურნველყო არა მხოლოდ კონცეპტში ექსპლიციტურად გამოხატული ცოდნის სტრუქტურების იდენტიფიცირების, არამედ გაუცნობიერებელი ცოდნის რეკონსტრუქციის შესაძლებლობაც.

კვლევამ დაადასტურა, რომ ასოციაციურ მიდგომას გაჩნია დიდი პოტენციალი „ცოცხალი“ სიტყვის კვლევის თვალსაზრისით, ვინაიდან აღნიშნული მიდგომა ააქტიურებს კონკრეტული კულტურის წესებისა და ნორმებისათვის ტიპური ასოციაციების გენერირების პროცესებს, ასევე იძლევა ორ სხვადასხვა სისტემაში - სოციალურსა და ინდივიდუალურში - შეღწევის შესაძლებლობას.

კონცეპტის ენობრივ ობიექტივატორთა ანალიზი ასოციაციური განზომილების ფარგლებში გულისხმობს ობიექტივატორთა „ჩართვას“ ბუნებრივი სემიოზის პროცესში. ეს კი იძლევა კონკრეტული ენისა და კულტურის მატარებელთა ცნობიერებაში ობიექტივატორთა ფუნქციონირების სპეციფიკაზე დაკვირვების საშუალებას. თანამედროვე ინგლისურ ენაში კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ასოციაციური განზომილების ელემენტთა ანალიზმა ცხადყო, რომ:

- რეაქციები სიტყვა-სტიმულით მოტივირებული აზრობრივი ერთეულებია, რომლებიც წარმოადგენენ არა ინფორმანტთა ცნობიერების შინაარსის პასიურ ანარეკლს, არამედ ინფორმანტთა საკომუნიკაციო ინტენციის გამოხატულებას;
- რეაქციები სიტყვა-სტიმულზე „პატრიოტიზმი“ წარმოადგენენ სიტყვის „პატრიოტიზმი“ გამოყენების შესაძლო კონტექსტებს;
- სიტყვის „პატრიოტიზმი“ ასოციაციური მნიშვნელობები ასახავენ სიტყვის კომუნიკაციურ პოტენციალს, რომელიც გულისხმობს სიტყვის უნარს, დაფიქსირდეს კომუნიკაციაში, როგორც გამონათქვამის ელემენტი;
- რეაქციები სტიმულზე „პატრიოტიზმი“ სხვაობენ მათი ზემოქმედების ხარისხის მიხედვით სიტყვაზე „პატრიოტიზმი“.

თავისუფალი ექსპერიმენტის მონაცემთა ანალიზმა, კერძოდ კი, სტიმულზე „პატრიოტიზმი“ რეაქციათა სტატუსის - ბირთვულობის (პირველადობის) და

პერიფერიულობის (მეორადობის) - განსაზღვრამ უზრუნველყო რეაქციათა მეტ-ნაკლებად უნივერსალური რეპერტუარის ჩამოყალიბების შესაძლებლობა.

ნაშრომში რეაქციათა რეპერტუარის უნივერსალურობა გააზრებულია როგორც რეპერტუარში ინტეგრირებულ რეაქციათა (ასოციაციათა) „ტიპურობა“.

სტიმულზე „პატრიოტიზმი“ რეაქციათა უნივერსალური რეპერტუარის ანალიზის შედეგად გამოიყო შემდეგი თემატური ჯგუფები:

1. სამხედრო თემატიკასთან დაკავშირებული ენობრივი ობიექტივატორები: “სამშობლო”; “ჯარი”; “დაცვა” და ა.შ.
2. ზნეობასთან დაკავშირებული ენობრივი ობიექტივატორები: “მოვალეობა”; “ღირსება”; “ერთგულება” და ა.შ.
3. ენობრივი ობიექტივატორები, რომლებიც გამოხატავენ დადებით გრძნობებს სტიმულთან მიმართებაში: “სიყვარული”; “შეყვარება”; “ერთგულება” და ა.შ.
4. ენობრივი ობიექტივატორები, რომლებიც ასახავენ ისტორიულ მეხსიერებას: “ომი”; “ჯარისკაცი”; ხსოვნა და ა.შ.
5. სახელმწიფო ძალაუფლებასა და სახელმწიფო ჰერალდიკასთან დაკავშირებული ენობრივი ობიექტივატორები: “დროშა”; “ჰიმნი” და ა.შ.
6. ენობრივი ობიექტივატორები, რომლებიც ასახავენ ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებებს: “მშვიდობა”; “სამშობლო” და ა.შ.
7. დაბადების ადგილთან, წარმოშობასა და კუთვნილებასთან დაკავშირებული ენობრივი ობიექტივატორები.

კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ ასოციაციური განზომილების ანალიზმა გამოვლინა შემდეგი კანონზომიერებები:

1. კონცეპტი „პატრიოტიზმი“ წარმოადგენს რესპოდენტთა ცნობიერების განუყოფელ მორალურ და იდეოლოგიურ შემადგენელს;
2. რეაქციების თავისებურება პირდაპირ კავშირშია რესპოდენტთა ასაკთან: რაც უფრო ასაკოვანია რესპოდენტი, მით უფრო ნაკლებად აბსტრაქტული რეაქციები აქვს სიტყვა-სტიმულზე;
3. ასოციაციების სპეციფიკა პირდაპირ კავშირშია რესპოდენტთა სქესთან: მამრობითი სქესის რესპოდენტთა რეაქციებში იკვეთება დაცვაზე, შენარჩუნებაზე ორიენტირებული ქმედებები, ხოლო მდედრობითი სქესის რესპოდენტთა რეაქციებში შეინიშნება შექმნასთან, მშვიდობასთან, სიყვარულთან და ხსოვნასთან დაკავშირებული ასოციაციების სიჭარბე; მამრობითი სქესის რესპოდენტთა რეაქციებში ფიქსირდება სამხედრო

სამსახურთან, სამშობლოს წინაშე ვალდებულებასთან დაკავშირებული მდგრადი ასოციაციები, ხოლო მდებდრობითი სქესის რესპოდენტთა რეაქციებში სამხედრო თემატიკასთან დაკავშირებული ასოციაციების არსებობა არ დასტურდება.

კვლევის შედეგებმა ცხადყო, რომ გენდერული და ასაკობრივი ცვლადები ფიქსირდება ასოციაციური განზომილების პერიფერიაში, ხოლო ბირთვი რეზისტენტულია აღნიშნული ცვლადების მიმართ - ბირთვი ინარჩუნებს კონსტანტას სტატუსს - მასში ინტეგრირებულია ის ასოციატები, რომლებიც წარმოადგენენ ნებისმიერი ადამიანის ღირებულებათა სისტემის დომინანტურ კომპონენტებს.

თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის შედეგებს გააჩნია დიაგნოსტიკური ფუნქცია: ისინი ასახავენ, ერთი მხრივ, საზოგადოების ერთიანობას, მეორე მხრივ კი, სხვადასხვა სქესისა და ასაკის რესპოდენტთა შეხედულებების თავისებურებას.

თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის შედეგების დაზუსტებისა და გადამოწმების მიზნით, ნაშრომში განხორციელდა კონცეპტის „პატრიოტიზმი“ და მის ენობრივ ობიექტივატორთა ლინგვოკოგნიტური, ლინგვოკულტუროლოგიური და სემანტიკური ანალიზი თანამედროვე ინგლისურ ენაში.

კვლევამ ცხადყო, რომ კონცეპტის ასოციაციური განზომილების კვლევის შედეგთა ვალიდურობა მიღწევადია მხოლოდ ინტეგრალური მიდგომის გამოყენების გზით, ვინაიდან მხოლოდ ინტეგრალური მიდგომა უზრუნველყოფს „ცოცხალი“ სიტყვის არსის კვლევის შესაძლებლობას.

აღნიშნული შესაძლებლობის პრაქტიკული რეალიზაცია გულისხმობს ლექსიკონში ფიქსირებულ დეფინიციათა გადალახვას, კონცეპტში ჩადებული ასოციაციური პოტენციალის გამოვლენას, საბოლოო ჯამში კი, კონცეპტის კუთვნილი ადგილის განსაზღვრას მშობლიური ენის მატარებლების ცნობიერებაში, ენობრივი სოციუმის მიერ გამომუშავებულ კულტურულ მნიშვნელობათა სისტემასა და კოგნიტურ-დისკურსულ პროცესებში.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები გამოქვეყნებულია შემდეგ

პუბლიკაციებში:

1. წულაძე,ლ;(2020); სოციოლოგიური კვლევის თვისებრივი მეთოდები. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამოცემლობა. თბილისი;
2. Atkinson, R. C., & Shiffrin, R. M. (1968). Human memory: A proposed system and its control processes. In K. W. Spence & J. T. Spence (Eds.), *The psychology of learning and motivation* (Vol. 2, pp. 89–195). Orlando, FL: Academic Press.
3. Barsalou, Lawrence W. (2003.) *Language and cognitive processes*, 18 (5/6), 513–562 *Situated simulation in the human conceptual system*. Psychology Press Ltd.
4. Lakoff, G. (1988). *Cognitive topology and lexical networks*. San Mateo (CA): Morgan Kaufman.
5. Langacker, R. (1991). *Concept, image and symbol: The cognitive basis of grammar*. B.: Mouton de Gruyter.
6. Lawrence W. Barsalou, W. Kyle Simmons, Aron K. Barbey and Christine D. Wilson (2003). *Grounding conceptual knowledge in modality-specific systems*. *TRENDS in Cognitive Sciences* Vol.7 No.2. Department of Psychology, Emory University, Atlanta, GA 30322, USA.
7. Silverman, D. (1993). *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: Sage.

The University of Georgia

The School of Arts and Humanities

Philology

Manuscript Copyright Protected

Tamar Lolishvili

Associative dimensions of the thematic space of "patriotism".

(on the example of the modern English language)

Synopsis

of the thesis submitted in partial fulfillment for the Degree of Doctor of Philosophy (PhD) in

Philology

232.1.3

Tbilisi

2022

The doctoral dissertation has been written at the School of Arts and humanities, The University of Georgia.

Academic Supervisor: Maia Chkheidze,
Doctor of Philological science,
Professor

Reviewers: Madona Shelia,
Doctor of Philological science,
Assc. Professor

Natela Shelia,
Doctor of Philology

The defense of the dissertation will be held on July 28.

Venue: The University of Georgia, Room #519, Building IV, 77a, Kostava str, 0165, Tbilisi, Georgia.

A copy of the dissertation is available at the library of the University of Georgia.

The synopsis was sent on July 6.

Secretary of the Dissertation Board: Natia Manjikashvili

The discreteness of the concept implies the openness of the concept to possible changes in time and space - openness of the concept to new experiences and knowledge. Through discreteness free positions emerge in the content dimension of the concept. The emergence of free positions points to the probability of the emergence of new interpretations.

One of the vectors of modern linguistics is directed towards the study of a speaker's conscious and unconscious attitudes towards the language and the world. The mentioned vector is also directed towards the study of a speaker's intentions, desires and communication strategies. In other words, one of the vectors of modern linguistics is directed towards the study of the specifics of the perception of the world and its conceptualization.

The specifics of the system of intersubjective views of certain language carriers, the peculiarities of the knowledge and ideas embedded in the individual's consciousness are accumulated in associations. The peculiarity of the existence of the word in the linguistic consciousness and the peculiarity of the linguistic consciousness itself are evidenced in the association.

The word meaning, being psychologically actual for a speaker, is accumulated in the associative meaning of the word. The difference between the lexical meaning of the word and the real semantics of the word is revealed in the associative meaning of the word. The associative meaning of the word reveals the associative range of the word. The associative range of the word breaks the boundary of the dictionary meaning of the word.

The shifts in the "life" of the word are caused, on the one hand, by the transformation of the cultural value system of a particular society, and, on the other hand, by the specifics of the cognitive-discursive processes in which the word participates through thought production. Analysis of social and individual systems of knowledge allows the description of the content field of the concept. This field unites meanings and contents, processes and results of the cognitive-discursive activity of the individual and society.

Since the dictionary meaning of the word neither reflects the "life" of the word marked by temporal and spatial shifts, determination of the real psychological meaning of the word should involve the analysis of the associative meaning. The necessity of the analysis of the of the associative meaning of the word determines the relevance of the research.

The relevance of the problem of synthesizing quantitative and qualitative methods in linguistic research is evident today. This problem involves solving the difficulties associated with the

integration of the two paradigms, in other words, with the difficulties of applying a mixed methodology.

The benefits of combining the two paradigms have been repeatedly discussed in the literature on the research methodology in the social sciences and humanities.

All scientists agree that the combination of approaches is not only possible, but also useful for revealing different aspects of the phenomenon. Despite this fact, there are some questions still waiting to be answered: How natural is it to integrate different paradigms and methods into one thinking space? What makes this type of integration necessary? How to overcome potential barriers of reconciling different approaches? How to create templates through quantitative analysis? How to apply these templates for performing the qualitative interpretation? How to determine the extent of the integration of two paradigms.

Finding answers to these questions is one of the determinants of the relevance and interdisciplinarity of the research.

The aim of the research is to model the associative dimension of the concept "patriotism" in modern English. Modelling of the associative dimension allows, on the one hand, to represent the content of the concept as a psychological phenomenon, and on the other hand, to identify the stable components of the mentioned content.

The tasks and stages of the research that serve attainment of the set goal are:

Modelling the associative dimension of the concept "patriotism" through conducting free association experiment;

Structuring the corpus of data (reactions) of the experiment through determining the frequency of the reactions; determining the frequency of the reactions provides the possibility to identify the most relevant reactions on the word - stimulus - "patriotism" that are accumulated in the linguistic consciousness of native speakers (respondents);

Qualitative interpretation of the data obtained through determining the frequency reactions on the word- stimulus - "patriotism" revealed the most relevant cognitive signs accumulated in the linguistic consciousness of native speakers; identification of the most relevant cognitive signs provides the possibility to describe the psychological aspect of the functioning of the concept;

Identifying the stereotypical core and periphery of the associative dimension.

Linguocognitive and linguocultural description of the concept "patriotism" in modern English, which included:

Preparatory stage of the research - collection and primary processing of linguistic material obtained through the analysis of encyclopaedic sources, dictionary data and internet monitoring;

The first stage of the research:

Describing the viewpoints on patriotism based on the basis of philosophical and encyclopaedic dictionaries, philosophical, scientific, publicist and literary works;

Measuring the semantic volume of the concept in the lexical-semantic system of modern English: analysis of the dictionary definitions of the concept verbalizers;

Filling in the obtained data with the data obtained through the analysis of phraseological units and proverbs.

The second stage of the research:

Discussing the specifics of the actualization of the paradigmatic and syntagmatic relations between the concept verbalizers;

Identifying the conceptual content of the concept and the repertoire of cognitive signs;

Modelling the semantic structure of the concept;

Constructing the axiological field of the concept.

The third stage of the research:

Determining the repertoire of the cognitive signs identified in the previous stages by analysing the contexts of the use of the concept verbalizers and data obtained through Internet monitoring;

Verifying the objectivity and completeness of the associative dimension of the concept "patriotism" by analogizing and contrasting the associative dimension, conceptual and semantic spaces in modern English.

The analysis of the cognitive-discursive nature of the associative dimension is based on the theory of "word". In the premises of the mentioned theory the word is considered to be the tool for accessing the entire perceptual, cognitive and information base of an individual.

The ideas and viewpoints used as an important theoretical basis for the research are:

Modelling the structural and operational parameters of the meaning of the "living" word is based on the analysis of the content-based connection between the word, stimulus and reaction;

In the process of identifying the word, the description of the multilevel and multistage processes of natural semiosis requires identification of functional "pillars" at the cognitive, semantic, and verbal levels;

The principle of the integrity of the meaning of the "living" word requires consideration of two forms of knowledge functioning - the structural and operational parameters of the content field;

The process of associating has a communicative and predicative nature.

The hypothesis of the paper is as follows: Since the conceptual sphere of the national culture is an invariant construct of individual, gender, age, and other types of "worlds" that are valid within the premises of the ethnos's worldview at a definite stage, it is conceivable that reactions on the word-stimulus "patriotism" should vary according to the respondents' age, gender and cultural characteristics.

Research methodology is characterised by complexity: the study of the meaning of the "living" word requires a theoretical justification of the cognitive-discursive approach to the analysis, as well as the development of special methodologies and experimental procedures focused on the actualization of the content-creating processes.

The cognitive-discursive approach to the analysis of the associative dimension makes it possible to determine the functional specifics of the processes and outcomes of word identification at the cognitive, semantic, and discursive levels of the content field of the word.

The cognitive-discursive approach requires the development of the two-level methodology for the analysis of the associative dimension. The mentioned methodology is based on the analysis of the content-based connections between the word-stimulus and reaction.

The set of procedures for reconstructing and modelling the structural parameters of the content field represented by the "living" word includes:

Structuring the whole corpus of the obtained associative reactions according to their frequency and identifying the stereotypical core of the associative dimension;

Reconstructing the content-based connections between the stimulus and reactions;

Classifying reactions according to the type of content-based connection and determining cognitive strata;

Modelling the cognitive structure of the word meaning;

Modelling the semantic structure of the word meaning based on the semantic characteristics of reactions.

The analysis of the structural parameters of the word meaning within the premises of the associative dimension includes the analysis of the means of modelling such functional pillars as: the stereotypical core of the associative dimension, cognitive and semantic structures of the word.

Modelling of the structural parameters not only relates to the set of values derived from the thought-provoking activity, but also evaluates them in terms of cultural values, language learners' knowledge and experience.

The difficulty of modelling the operational parameters lies in the fact that the knowledge acquisition processes and mechanisms are in themselves inaccessible to conscious introspection - they are hidden from the knowledge-seeking individual.

In developing the methodology for the study of the operational parameters of the semantic structure of the word, the study takes into the multi-stage and multi-level nature of the verbal speech activity, which allowed us to form the repertoire of the techniques and procedures.

The methods of semantic decomposition and conceptual analysis, experimental method, quantitative and qualitative methods of research, as well as general scientific forms of analysis - analysis, synthesis, analogy, contrast and modelling - are applied in the research.

The scientific novelty of the study is determined by the preciseness of the description of the concept "patriotism" in modern English as well as by realizing the associative dimension as an invariant construct of the "worlds" marked by individual, gender, age and cultural markers.

Theoretical value of the research is determined by the following factors:

The research is marked by interparadigmaticity - the methods of semantic decomposition and conceptual analysis developed within the framework of the systemic-structural and anthropocentric paradigms are synthesized in the research;

The research is marked by the integrativeness focused on linguistics - the thinking spaces of linguocognitology, linguoculturology, psycholinguistics and sociolinguistics are integrated in the research;

The research is marked by interdisciplinarity - the research is conducted at the intersection of linguistics, axiology, culturology and sociology.

Mixed methodology has been applied in the research - quantitative and qualitative methods have been synthesized:

The data have been obtained through the two types of procedures - free association experiment and interview;

Numerical and textual data have been integrated;

Statistical and thematic analysis of the data have been performed.

The practical value of the work is determined by the validity of the research data for designing the courses of cognitive linguistics and linguistic culturology, psycholinguistics and sociolinguistics.

The data of the free association experiment - the reactions on the word-stimulus "patriotism" in modern English - are used as research material. The conceptual content and semantic volume of

the concept is determined based on the lexicographical sources, as well as through the analysis of English phraseological units and proverbs.

The structure of the paper consists of introduction, chapters, sections, conclusions and bibliography.

The introduction substantiates the relevance and scientific novelty of the research topic. It defines the goal of the research, the tasks necessary for achieving the goal and stages of the research process as well as the theoretical and practical significance of the paper and the research methodology.

The first chapter - Psycholinguistics, Conceptology and Linguoculturology - focuses on the analysis of the specifics of the lingual conceptualization of the world and the essence of the psycholinguistic foundations of the lingual conceptualization.

In the second chapter - Concept and Conceptual Field - the peculiarities of the structural organization of the concept and the specifics of the lingual objectivation of the concept have been discussed; the essence of the principles of classification of the concepts integrated in the conceptual field have been analysed.

The third chapter - Methodology and Methods – is focused on the analysis of the specifics of the quantitative and qualitative research methods, as well as on the analysis of the specifics of the free association experiment.

In the fourth chapter - The Associative Dimension of the Concept “Patriotism” in modern English - the problems of conducting the psycholinguistic experiment and interpreting its results have been identified; the associative dimension of the concept has been modelled.

In the fifth chapter - Verification of the Research Results - the specifics of applying the linguocognitive approach in linguocultural research has been discussed; the specifics of the phraseological and paremiological explication of the concept “patriotism” in modern English has been presented; analogization and differentiation of the associative dimension and conceptual space has been performed.

The research outcomes have been summarized and generalized in the final part.

Chapter I. Psycholinguistics, Conceptology and Linguoculturology

Conceptualization is one of the most important processes in human cognitive activity, which implies understanding the information received. Understanding of this information results in the creation of concepts, conceptual structures, mental representations, new quanta of knowledge and

the entire human conceptual system. Conceptualization refers to a kind of organizing - "packaging" - of chaotic information about the external world.

In the modern cognitively oriented linguocultural direction lingual conceptualization of the world is realized as an organized process of cognitive modelling of reality. The main result of this process is the creation of the "linguistic worldview".

A purely linguistic methodology is not enough to analyse linguistic phenomena - the need to apply new approaches is evident.

The anthropocentric paradigm has enabled linguists to apply the conceptual and methodological apparatus of various sciences. The conceptual-categorical apparatus of psychology turned out to be most relevant for our research. The mentioned apparatus is the only one providing the access to the essence of conceptualization.

In psycholinguistic methodology concepts are realized as dynamic formations that form segmented conceptual chains. The combinations of the components of these chains determine the content of the concept.

Chapter II. Concept and Conceptual Sphere

The concept is a discrete mental formation that has an orderly internal structure. The concept is the result of the cognitive activity of an individual and a community. The concept shows the attitude of the lingual community towards an object or event.

The minimal structural element of the conceptual content is considered to be the cognitive sign - the discrete unit constructed as a result of the componential or distributional analysis, analysis of lexical definitions, contextual analysis, and psycholinguistic experiment.

The combination of the cognitive signs creates the conceptual content. Cognitive signs differ from each other in proximity to the prototype - some cognitive signs are closer to the prototype, therefore, more important to the main content of the concept, while others are more distant to the main content of the concept, therefore, less important to the main content of the concept.

Cognitive signs form a certain hierarchy.

The conceptual sphere is a hierarchically organized set of concepts of national culture formed as a result of the ethnos' cognitive and evaluative activity. The mentioned activity is focused on accessing the world and understanding the existing information about the world.

Chapter III. Methodology and Methods

In the research the analysis of the specifics of methodology and methods is focused on: revealing the peculiarities of data organization and processing through the use of the quantitative research

methods; analysing the methodological foundations and peculiarities of the qualitative research; identifying the specifics of the qualitative content analysis; defining the determinants of reliability and validity of research; realizing mixed methodology and triangulation as a central methodological concept; analysing the specifics of the free association experiment as a tool for the study of the content of the linguistic consciousness.

Understanding the essence of research requires the knowledge of its methodological foundations based on the relevant paradigms of research. Understanding the essence of the research paradigm requires answering three fundamental questions: What can be understood about a particular fragment of the univeworldview? What is the relationship between the researcher and the research object? How should a researcher explore what he/she wants to understand?

These questions are interrelated and define the specifics of the research.

Chapter IV. The Associative Dimension of the Concept “Patriotism” in Modern English

The study of the concept “patriotism” required to conduct a free associative experiment, as it is impossible to reconstruct the semantic structure without identifying associative connections.

Psycholinguistic experiments, primarily associative experiments, provide an opportunity to describe the linguistic awareness of language carriers. These experiments provide the access to the linguistic worldview.

Integration of the results obtained through free association experiments and the method of the subjective definition is the most effective method for an in-depth and detailed description of the word meaning as the phenomenon of the linguistic consciousness.

In the research the methodology of conducting a psycholinguistic experiment is based on the ideas of the linguocognitive modelling and the principles of experimental analysis of the concept.

The technology of conducting the experiment is based on a free association method aimed at identifying typical association links. In the process of generalizing, summarizing, and extracting these connections, a set of respondents’ individual reactions on the stimuli is identified. The associative dimension of the concept is created by these reactions.

Ranking of the cognitive signs embedded in the structure of the concept reveals core and peripheral cognitive signs. One of the most important steps in analyzing the data of the free association experiment is to determine the compliance/incompliance of these data with the cognitive signs.

Chapter V. Verification of the Research Results

The linguocultural analysis of the concept reveals the degree of sustainability and variability of the concept.

Modeling associative dimension ensured the possibility, on the one hand, to represent the content of the word "patriotism" and, on the other hand, to identify the stable components of that content. Due to the mentioned possibility the construction of the associative dimension is considered to be a tool for analyzing the word meaning.

While providing the possibility to reveal the national peculiarities of the linguistic consciousness of the representatives of a particular ethnos, the associative dimension is considered to be not only a fragment of human verbal memory, but also a fragment of the worldview embedded in the consciousness of a particular ethnos.

The analysis of the data of the free association experiment revealed the actual psychological meaning of the word "patriotism" and the range of its associativeness. The latter represents the psychological meaning of the "living" word. The psychological meaning of the word goes beyond the dictionary definitions of the word.

The associative dimension of the concept clearly shows the individual's attitude towards language and the world. This attitude can be both conscious and unconscious. This attitude reveals the specifics of the individual's intentions and desires as well as the specifics of the perception and conceptualization of the world.

Conclusion

Discretion of the concept implies the possibility of possible changes due to time and space in the content field of the concept, resulting in the possibility of the emergence of free positions and new interpretations.

The discreteness of the concept conditions the emergence of the free positions in the content-based dimension of the concept. The emergence of free positions points to the probability of the emergence of new interpretations. The mentioned positions are filled with associations.

The difference between the dictionary meaning and the actual semantics of the word is revealed in the actual psychological meaning of the word accumulated in the associative meaning. In the actual psychological meaning of the word the associative range of the word is revealed. The

analysis of the associative range of the word makes it possible to go beyond the dictionary meaning of the word.

The use of the psycholinguistic methodology of the concept analysis implies considering concepts as dynamic formations that form associative chains. The combinations of the components of these chains create the associative dimension of the concept.

Marking the boundaries of the "dissemination" of the associative content of the concept provides the opportunity to identify the specifics of the linguistic consciousness and a particular fragment of verbal memory of a particular nation.

In the research the associative dimension of the concept of "patriotism" is modelled by the use of the principle of determining the frequency of the reactions on the word-stimulus "patriotism".

The mentioned principle provided the possibility of structuring the associative dimension, in other words, the mentioned principle provided the possibility of identifying dominant and non-dominant segments in the associative dimension.

The structural specifics of the associative dimension - graduality - provides the possibility of realizing the associative dimension as a dynamic integrity. In the dynamism the trajectory of the "movement" of the content of the concept and the meanings of the linguistic objectivators of the concept are revealed.

In the research the associative dimension of the concept "patriotism" is constructed by analyzing the data of the free association experiment. The associative approach provided not only the possibility of identifying the knowledge structures explicitly expressed in the concept, but also the possibility of reconstructing unconscious knowledge.

Research showed that the associative approach has great potential for studying the "living" as it activates the process of generating associations typical of specific culture rules and norms. The associative approach allows access to the two different systems - social and individual systems.

The analysis of the lingual objectivators of the concept within the associative dimension implies "involvement" of the objectivators in the process of natural semiosis. This in turn allows observation of the specifics of functioning of the objectivators in the consciousness of the carriers of specific language and culture.

The analysis of the elements of the associative dimension of the concept "patriotism" in modern English revealed that:

Reactions are word-stimulated units. They are not a passive reflection of the content of the respondents' consciousness. Reaction is the expression of the respondent's communicative intention;

The reactions on the word-stimulus "patriotism" are the possible contexts of the use of the word "patriotism";

The associative meanings of the word "patriotism" reflect the communicative potential of the word, which implies the ability of the word to exist in communication as an element of expression;

The reactions on the word-stimulus "patriotism" differ according to the degree of their impact on the word "patriotism".

The analysis of the data of the free experiment, in particular, the determination of the status (core - primary/peripheral - secondary) of the reactions on the word-stimulus "patriotism" provided the possibility of determining a more or less universal repertoire of reactions.

In the research the universality of the repertoire of the reactions (associations) is realized as the "typicality" of the reactions.

The following thematic groups were identified as a result of the analysis of the universal repertoire of the reactions on the word-stimulus "patriotism":

1. Lingual objectivators related to military sphere: "homeland"; "army"; "defense" etc.
2. Lingual objectivators related to morality: "duty"; "dignity"; "loyalty" etc.
3. Lingual objectivators expressing positive reactions on the word-stimulus: "love"; "affection"; "devotion" etc.
4. Lingual objectivators reflecting historical memory: "war"; "soldier"; "remembrance" etc.
5. Lingual objectivators related to state power and state heraldry: "flag"; "anthem" etc.
6. Lingual objectivators reflecting universal values: "peace"; "homeland" etc.
7. Lingual objectivators related to the place of birth, origin and belonging.

The analysis of the associative dimension of the concept "patriotism" revealed the following regularities:

1. The concept "patriotism" is an integral moral and ideological component of the respondents' consciousness;
2. The specifics of the reactions is directly related to the respondents' age: the older the respondent is, the less abstract are his/her reactions on the word-stimulus;

3. The specifics of the reactions are directly related to the respondents; gender: in the reactions of male respondents protection-oriented actions are embedded, while in the reactions of female respondents the abundance of the associations related to creation, peace, love and remembrance is evidenced; in the reactions of male respondents the stable associations related to military service, commitment to the homeland are embedded, while in the reactions of female respondents there are no associations related to military issues.

The research results showed that the gender and age variables are located in the periphery of the association dimension, while the core is resistant to these variables - the core retains the status of a constant - it integrates the associations being the dominant component of any human value system.

The results of the free association experiment have a diagnostic function: they reflect, on the one hand, the unity of society and, on the other hand, the specifics of the views of respondents of different genders and ages.

List of Publications:

1. Tsuladze, L; (2020); Qualitative methods of sociological research. Publishing House of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University. Tbilisi;
2. Atkinson, R. C., & Shiffrin, R. M. (1968). Human memory: A proposed system and its control processes. In K. W. Spence & J. T. Spence (Eds.), *The psychology of learning and motivation* (Vol. 2, pp. 89–195). Orlando, FL: Academic Press.
3. Barsalou, Lawrence W. (2003.) Language and cognitive processes, 18 (5/6), 513–562 Situated simulation in the human conceptual system. Psychology Press Ltd.
4. Lakoff, G. (1988). *Cognitive topology and lexical networks*. San Mateo (CA): Morgan Kaufman.
5. Langacker, R. (1991). *Concept, image and symbol: The cognitive basis of grammar*. B.: Mouton de Gruyter.

6. Lawrence W. Barsalou, W. Kyle Simmons, Aron K. Barbey and Christine D. Wilson (2003). Grounding conceptual knowledge in modality-specific systems. *TRENDS in Cognitive Sciences* Vol.7 No.2. Department of Psychology, Emory University, Atlanta, GA 30322, USA.
7. Silverman, D. (1993). *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: Sage.